

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

*Autentiškas vertimas
Vyriausybės posėdžių skyrius
2023 12 27*

ANTRASIS SKYRIUS

BYLA PASLAVIČIUS PRIEŠ LIETUVĄ

(Peticija Nr. 15152/18)

SPRENDIMAS

6 straipsnio 1 dalis (civilinio pobūdžio teisės ir pareigos) • Teisė kreiptis į teismą • Pareiškėjui, kaip pralaimėjusiai šaliai, priteista atlyginti buvusio darbdavio bylinėjimosi išlaidas, patirtas ginčijant drausminių nuobaudų teisėtumą ir atleidimą iš darbo • Konvencijos reikalavimai dėl teisės kreiptis į teismą nacionaliniuose teismuose buvo įvykdyti tinkamai • Pareiškėjui, kuris buvo teisininkas, suteikta pagrįsta galimybė veiksmingai pateikti savo bylas • Teismas negalėjo pripažinti, kad buvusiam darbdaviui teikta teisinė pagalba buvo tokio masto, jog galėjo lemti proceso neteisingumą • Nepažeista teisė į šalių lygiateisiškumą

STRASBŪRAS

2023 m. liepos 18 d.

Šis sprendimas taps galutinis pagal Konvencijos 44 straipsnio 2 dalį. Jame gali būti daromi redakcinio pobūdžio pataisymai.

Byloje Paslavičius prieš Lietuvą

Europos Žmogaus Teisių Teismas (Antrasis skyrius), posėdžiaujant kolegijai, sudarytai iš:

pirmininko Arnfinn Bårdsen,
teisėjų Jovan Ilievski,
Egidijaus Kūrio,
Pauliine Koskelo,
Lorraine Schembri Orland,
Frederic Krenc,
Diana Sârcu,
ir *skyriaus kanclerio* Hasan Bakırcı,

atsižvelgdamas į:

peticiją (Nr. 15152/18) prieš Lietuvos Respubliką, kurią 2018 m. kovo 21 d. Teismui pateikė Lietuvos pilietis Tadas Paslavičius (toliau – pareiškėjas) pagal Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių konvencijos (toliau – Konvencija) 34 straipsnį;

sprendimą pranešti Lietuvos Vyriausybei (toliau – Vyriausybė) apie skundus, susijusius su pareiškėjo teise kreiptis į teismą remiantis Konvencijos 6 straipsnio 1 dalimi, ir pripažinti likusią peticijos dalį nepriimtina;

šalių pastabas;

po svarstymo uždarame posėdyje 2023 m. birželio 27 d.,
skelbia tą dieną priimtą sprendimą:

IVADAS

1. Byla susijusi su pareiškėjo skundu pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį dėl tariamo jo teisės kreiptis į teismą pažeidimo dėl nacionalinių teismų sprendimų priteisti iš pareiškėjo buvusio darbdavio bylinėjimosi išlaidas, patirtas bylinėjantis dėl drausminių nuobaudų ir pareiškėjo atleidimo iš darbo.

FAKTAI

2. Pareiškėjas gimė 1986 m. ir gyvena Vilniuje. Jam atstovavo Vilniuje praktikuojantis advokatas E. Šriupša.

3. Vyriausybei atstovavo jos atstovė K. Bubnytė-Širmienė.

4. Šalių pateikti bylos faktai gali būti apibendrinti, kaip išdėstyta toliau.

5. Kaip pareiškėjas pažymėjo savo pareiškimuose administraciniais teismams (žr. šio sprendimo 26 punktą), 2013 m. birželio 12 d. pareiškėjas, jam suteiktus A10 pareigybės kategoriją, pradėjo dirbti Trakų rajono savivaldybės administracijos Juridinio ir personalo administravimo skyriuje vyriausiuoju [teisės krypties] specialistu. 2015 m. rugpjūtį Trakų rajono savivaldybės administracijoje Juridinio ir personalo administravimo skyrius

buvo reorganizuotas ir įsteigtas Teisės, personalo ir viešųjų pirkimų skyrius, kuriame pareiškėjas dirbo toliau. 2016 m. gruodžio 30 d. iš pareigų jis buvo atleistas, nes jo pareigybė tapo nereikalinga (taip pat žr. šio sprendimo 18–23 punktus).

6. 2015 m. spalio 9 d. Trakų savivaldybės administracija sudarė teisinių paslaugų sutartį su advokatų kontora, kurios partneriu buvo advokatas A. P., dėl teisinių paslaugų teikimo savivaldybės administracijai – teisinių konsultacijų, teisinių ir procesinių dokumentų rengimo, atstovavimo savivaldybės administracijai teismo procesuose.

Vyriausybė Teismui pateikė Trakų rajono apylinkės teismo 2016 m. kovo 17 d. nutartį, kurioje pažymėta, kad A. P. Trakų savivaldybės administracijai atstovavo teismo procese dėl 2015 m. liepos 7 d. savivaldybės administracijos sprendimo, kuriuo savivaldybės vairuotojas L. P. buvo atleistas iš darbo, teisėtumo.

I. PROCESAS DĖL PAREIŠKĖJO DRAUSMINĖS NUOBAUDOS IR SU JUO SUSIJĘS PROCESAS DĖL BYLINĖJIMOSI IŠLAIDŲ

A. Procesas dėl drausminės nuobaudos

7. Trakų rajono savivaldybės administracijos (toliau – ir Trakų savivaldybė) direktoriaus 2016 m. balandžio 14 d. įsakymu Nr. K3-105 pareiškėjui už kurį laiką vykdytus kolegės X įžeidinėjimo ir priekabiavimo prie jos veiksmus buvo skirta drausminė nuobauda – griežtas papeikimas (taip pat žr. šio sprendimo 41–44 punktus).

8. Tuomet, siekdamas šios drausminės nuobaudos panaikinimo, pareiškėjas kreipėsi į teismą. Trakų savivaldybė, kuriai atstovavo advokatas A. P., pateikė atsiliepimą, kuriuo prašė pareiškėjo skundą atmesti. Vėliau pareiškėjas savo skundą patikslino, papildydamas jį prašymu priteisti 650 EUR neturtinės žalos, kurią jis įvertino kaip rengiant skundą teismui sugaištą laiką. Tuomet Trakų savivaldybė pateikė atsiliepimą į pareiškėjo patikslintą skundą.

2017 m. vasario 1 d. Vilniaus apygardos administracinis teismas, dalyvaujant pareiškėjui ir advokatui A. P. viešame teismo posėdyje išnagrinėjęs bylą, išklauses liudytojus ir įvertinęs rašytinius įrodymus, konstatavo, kad savivaldybės drausmės komisija faktines aplinkybes dėl pareiškėjo įžeidžiančio elgesio nustatė teisingai. Pareiškėjo skundas dėl įsakymo Nr. K3-105 panaikinimo buvo atmestas.

Vėliau pareiškėjas bandė pateikti apeliacinį skundą, o savivaldybė pateikė atsiliepimą, tačiau 2017 m. balandžio 28 d. galutine nutartimi Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas konstatavo, kad pareiškėjas apeliacinio skundo nepateikė per nustatytą terminą.

B. Tolesnis procesas dėl bylinėjimosi išlaidų

9. 2017 m. gegužės 12 d. šioje byloje įsigaliojus Vilniaus apygardos administracinio teismo 2017 m. vasario 1 d. sprendimui, Trakų savivaldybė šiam teismui pateikė prašymą atlyginti bylinėjimosi išlaidas (žr. šio sprendimo 8 punktą). Savivaldybė prašė priteisti 1 016 EUR už A. P. sumokėtą užmokestį už atsiliepimo į pareiškėjo skundą parengimą, A. P. sumokėtus 381 EUR už savivaldybės administracijos atstovavimą teisme ir A. P. sumokėtą 398 EUR užmokestį už atsiliepimo į pareiškėjo atskirąjį skundą, pateiktą Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui, parengimą.

Pareiškėjas pateikė atsiliepimą, įrodinėdamas, kad savivaldybės reikalavimas yra neteisėtas ir kad prašomos priteisti išlaidos yra neproporcingos. Jis, be kita ko, teigė, kad i) savivaldybė turėjo pakankamai darbuotojų teisininkų, kurie galėjo jai atstovauti, ii) byla nebuvo sudėtinga ir iii) tuo metu pareiškėjas buvo bedarbis (žr. šio sprendimo 20 punktą) ir, išskyrus gaunamą tik kelių šimtų eurų bedarbio pašalpą, neturėjo lėšų atlyginti savivaldybei jos prašomą priteisti sumą bylinėjimosi išlaidoms padengti.

10. 2017 m. rugpjūčio 16 d. Vilniaus apygardos administracinis teismas Trakų savivaldybės prašymą atlyginti bylinėjimosi išlaidas tenkino iš dalies. Teismas pažymėjo, kad pagal atitinkamą teisinį reguliavimą tuo metu didžiausias užmokestis, kuris galėjo būti sumokėtas advokatui už atsiliepimo į skundą parengimą, buvo 1 870 EUR, tačiau savivaldybės prašoma priteisti suma – 1 016 EUR – buvo dar mažesnė. Kalbant apie išlaidas, susijusias su savivaldybės atstovavimu teismo posėdyje, advokato teisme praleisto laiko trukmė neviršijo keturių valandų, todėl didžiausias užmokestis advokatui galėjo būti ne daugiau kaip 317 EUR, o ne 381 EUR, kaip prašė savivaldybė. Galiausiai, remiantis Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika, bylos šalių bylinėjimosi pirmosios ar apeliacinės instancijos teisme išlaidų atlyginimo klausimą turėjo spręsti atitinkamas teismas. Todėl savivaldybės prašymas atlyginti 398 EUR už atsiliepimo į pareiškėjo atskirąjį skundą Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui parengimą buvo perduotas nagrinėti pastarajam teismui.

11. Vilniaus apygardos administracinis teismas nusprendė, jog tai, kad Trakų savivaldybės administracijoje dirbo teisininkai, nedraudė savivaldybei samdyti (išorės) advokatą atstovavimui teisme. Savivaldybė galėjo savo nuožiūra nuspręsti, kaip ginti savo teises. Nagrinėjamu atveju ginčas buvo kilęs tarp Trakų savivaldybės ir jos darbuotojo, todėl, teismo nuomone, tai, kad savivaldybė šio pobūdžio byloje pasamdė advokatą jai atstovauti, buvo pagrįsta. Be to, bylos medžiaga buvo didelės apimties: ją sudarė trys tomai dokumentų, o savivaldybės darbuotojai buvo apklausti kaip liudytojai. Teismas taip pat atkreipė dėmesį į pareiškėjo elgesį ir į tai, kad savivaldybės

administracija turėjo atsakyti į pareiškėjo patikslintą skundą ir dėl to patyrė papildomų išlaidų. Teismas atsižvelgė į tai, kad pareiškėjas buvo bedarbis, ir tuo remdamasis teisingumo, protingumo ir sąžiningumo sumetimais priėmė sprendimą sumažinti iš pareiškėjo priteistiną sumą iki 1 000 EUR. Atsižvelgdamas į tai, teismas taip pat pažymėjo, kad net jei nagrinėjamų įvykių metu pareiškėjas negavo pajamų iš darbo, jis buvo darbingo amžiaus ir turėjo aukštąjį universitetinį teisinį išsilavinimą, todėl ateityje galėtų gauti pajamų ir atlyginti minėtas bylinėjimosi išlaidas.

12. Tuomet pareiškėjas pirmosios instancijos teismo nutartį dėl bylinėjimosi išlaidų priteisimo apskundė atskiruoju skundu, pakartodamas savo ankstesnius argumentus.

13. 2017 m. rugsėjo 21 d. galutine nutartimi Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas pareiškėjo atskirąjį skundą dėl Vilniaus apygardos teismo 2017 m. rugpjūčio 16 d. nutarties, į kurią savivaldybė buvo pateikusi atsiliepimą, atmetė, palikdamas šią nutartį nepakeistą. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas rėmėsi nutartyje AS¹⁴³-375/2008 išdėstytomis gairėmis (žr. šio sprendimo 49–52 punktus). Dėl šios bylos Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas pažymėjo, kad ginčas kilo tarp Trakų savivaldybės ir jos darbuotojo, ir drausminė nuobauda pareiškėjui buvo paskirta dėl jo elgesio su kita savivaldybės administracijos darbuotoja. Nagrinėjant bylą pirmosios instancijos teisme, savivaldybės darbuotojai, taip pat ir skyriaus, kuriame dirbo pareiškėjas, vadovas, buvo apklausti kaip liudytojai. Atsižvelgdamas į aplinkybes, pirmosios instancijos teismas pagrįstai nusprendė, kad advokato atstovavimas, nagrinėjant tokio pobūdžio bylą, yra pagrįstas. O tai, kad pareiškėjas nebuvo atstovaujamas advokato, nepažeidė šalių lygiateisiškumo principo, nes procesą inicijavo pats pareiškėjas. Be to, kaip pareiškėjas pažymėjo savo atskirajame skunde, dirbdamas Trakų savivaldybėje jis, kaip kvalifikuotas teisininkas, nuolat atstovavo jai, kaip atsakovei, teismuose ir laimėjo beveik visas bylas, kuriose dalyvavo.

14. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas taip pat pažymėjo, kad savivaldybės prašytas atlyginti užmokestis už atsiliepimo į pareiškėjo skundą parengimą buvo beveik du kartus mažesnis nei Rekomendacijose numatytas maksimalus užmokestis (žr. šio sprendimo 47 punktą). Pirmosios instancijos teismas atsižvelgė į sunkią pareiškėjo finansinę padėtį ir priteistinių išlaidų sumą sumažino ir jo skaičiavimai buvo teisingi. Pareiškėjo argumentai dėl jo darbo užmokesčio dydžio, kai jis dirbo savivaldybėje, nekeičia fakto, kad savivaldybė faktiškai patyrė bylinėjimosi išlaidų. Todėl teisėjų kolegija konstatavo, kad nebuvo pagrindo dar labiau sumažinti išlaidas.

15. Atsižvelgdama į tai, kad 2017 m. rugsėjo 21 d. nutartis įsiteisėjo, 2017 m. rugsėjo 27 d. Trakų savivaldybė Lietuvos vyriausiajam

administraciniam teismui pateikė prašymą atlyginti 381 EUR išlaidas, kurias ji patyrė rengdama atsiliepimą į pareiškėjo atskirąjį skundą (žr. šio sprendimo 12 punktą) (žr. šio sprendimo 13 ir 14 punktus).

2017 m. spalio 18 d. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas savivaldybės prašymą atlyginti išlaidas tenkino iš dalies, pagal Taisyklėse nustatytus priteistinus maksimalius užmokesčio už atsiliepimą į atskirąjį skundą dydžius jas sumažindamas iki 327 EUR (žr. šio sprendimą 47 punktą).

16. 2017 m. spalio 25 d. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas priėmė nutartį dėl atsakovės išlaidų, patirtų rengiant atsiliepimą į pareiškėjo atskirąjį skundą, atlyginimo (žr. šio sprendimo 10 punktą *in fine*). Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas rėmėsi Administracinių bylų teisenos įstatymo 40 straipsnio 1 ir 5 dalimis (žr. šio sprendimo 45 punktą) ir konstatavo, kad Trakų savivaldybė turi teisę į išlaidų, kurias ji patyrė užsitikrindama advokato atstovavimą, atlyginimą. Vis dėlto, nors savivaldybė prašė priteisti 398 EUR bylinėjimosi išlaidų, kurios buvo pagrįstos dokumentais, pagal Rekomendacijas (žr. šio sprendimo 47 punktą) maksimalaus užmokesčio už atsiliepimą į atskirąjį skundą parengimą dydis buvo 317 EUR. Be to, atskirojo skundo dalykas nebuvo sudėtingas, nekilo klausimų dėl teisės aiškinimo ir taikymo, todėl teismas nustatė, kad 150 EUR yra pakankama suma savivaldybės išlaidoms atlyginti.

17. Kaip Vyriausybė apibendrina savo pastabose, vėliau pareiškėjas Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui pateikė keletą naujų prašymų. Pirma, jis teismo prašė atnaujinti bylą dėl 150 EUR bylinėjimosi išlaidų priteisimo (žr. šio sprendimo 16 punktą), tačiau 2018 m. kovo 8 d. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas nusprendė, kad pareiškėjo argumentai buvo susiję su procesinių, o ne materialinių teisės normų taikymu, o įstatyme nebuvo numatytas prašymo atnaujinti bylą dėl procesinio sprendimo, kuriuo išspręsti bylinėjimosi išlaidų atlyginimo klausimai, pateikimas.

Antra, 2018 m. kovą pareiškėjas Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui pateikė prašymą išaiškinti, kaip turėtų būti vykdoma 2017 m. spalio 25 d. teismo nutartis (žr. šio sprendimo 16 punktą), tačiau 2018 m. gegužės 8 d. šis teismas pareiškėjo prašymą atmetė, konstatuodamas, kad 2017 m. spalio 25 d. nutarties rezoliucinė dalis yra aiški, suprantama ir nedviprasmiška.

II. PAREIŠKĖJO ATLEIDIMAS IŠ DARBO IR BYLA DĖL JO TEISĖTUMO

18. 2016 m. spalio 26 d. Trakų savivaldybė priėmė sprendimą Nr. P2-1127, kuriuo panaikino pareiškėjo vyresniojo teisininko pareigybę (A10 kategorija) (dėl sprendimo pagrindo žr. šio sprendimo 22 punkte pateiktą

savivaldybės paaiškinimą).

19. 2016 m. spalio 27 d. savivaldybė raštu informavo pareiškėją, kad jei iki 2016 m. gruodžio 30 d. jis nebus paskirtas į kitas pareigas, bus atleistas iš darbo.

20. 2016 m. gruodžio 28 d. Trakų savivaldybė priėmė sprendimą Nr. K3-303, kuriuo nuo 2016 m. gruodžio 30 d. atleido pareiškėją iš pareigų.

21. Pareiškėjas kreipėsi į administracinę teisimą prašydamas grąžinti į pareigas ir atlyginti turtinę žalą negauto darbo užmokesčio forma bei neturtinę žalą.

22. Atsiliepime į pareiškėjo reikalavimą Trakų savivaldybė paaiškino, kad 2016 m. spalio 26 d. sprendimas (žr. šio sprendimo 18 punktą) buvo priimtas įvertinus situaciją Teisės, personalo ir viešųjų pirkimų skyriuje bei šio skyriaus teisės specialistų užimtumą: šio skyriaus teisininkai nedirbo visu etatu; pakeitus statybos ir teritorijų planavimo įstatymus, sumažėjo su šių įstatymų taikymu susijusių bylų; taip pat sumažėjo bylų dėl nuomininkų išskeldinimo iš savivaldybės būstų ir savivaldybės turto privatizavimo; sumažėjo ir gyventojų, besikreipiančių į savivaldybės administraciją dėl pirminės teisinės pagalbos. Dėl to buvo būtina optimizuoti skyriaus veiklą ir taupyti biudžeto lėšas. Iš skyriaus specialistų pareigų aprašymų matyti, kad iš esmės visas pareiškėjo funkcijas [nuo to laiko] galėjo atlikti ir atliko kiti skyriaus teisės specialistai.

23. Savivaldybė taip pat pažymėjo, kad 2016 m. spalio 26 d. sprendimą priėmė tinkama institucija – savivaldybės administracijos direktorius, kurio kompetencijai ir priklauso tokie klausimai. Direktorius privalėjo svarstyti tokius klausimus, kaip skyriaus darbo optimizavimas ir efektyvumo didinimas, taip pat tinkamas žmoniškųjų ir finansinių išteklių naudojimas. Atleidus pareiškėją iš pareigų, skyriui liko tik kelios bylos – viena civilinė byla ir viena administracinė, – kurių pareiškėjas nebuvo užbaigęs.

A. Vilniaus apygardos administracinis teismas

24. Vilniaus apygardos administracinis teismas 2017 m. balandžio 12 d. sprendimu, dalyvaujant Trakų savivaldybei atstovavusiam advokatui A. P. ir pareiškėjui, išnagrinėjęs bylą žodinio proceso tvarka, pareiškėjo skundą atmetė. Teismas konstatavo, kad pareiškėjo pareigybės panaikinimas buvo realus, teisėtas ir pagrįstas. Jokių neteisėtų Trakų savivaldybės veiksmų nebuvo nustatyta.

25. Pareiškėjas pateikė apeliacinį skundą, ginčydamas atleidimo iš darbo teisėtumą. Atsiliepime Trakų savivaldybė ginčijo pareiškėjo argumentus ir pakartojo argumentus dėl sumažėjusio skyriaus darbo krūvio prieš atleidžiant pareiškėją (žr. šio sprendimo 22 ir 23 punktus).

B. Galutinė Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutartis

26. 2017 m. rugpjūčio 3 d. rašytinio proceso tvarka Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas pareiškėjo apeliacinį skundą atmetė ir paliko pirmosios instancijos teismo sprendimą nepakeistą. Remdamasis byloje esančia medžiaga, teismas pritarė žemesnės instancijos teismo vertinimui, kad nėra pagrindo teigti, jog pareiškėjo pareigybė buvo panaikinta nepagrįstai dėl pareiškėjo ir mero bei administracijos direktoriaus konflikto, kaip teigė pareiškėjas. Tiek savivaldybės administracija savo atsiliepime į skundą, tiek pareiškėjas 2017 m. liepos 17 d. papildomose pastabose „iš esmės pripažino“, kad dalį pareiškėjo funkcijų vykdė likę jo buvusio skyriaus darbuotojai. Taigi, šias funkcijas iš tiesų galėjo vykdyti mažiau darbuotojų nei iki pareiškėjo pareigybės panaikinimo. Dabartinė padėtis patvirtino, kad reorganizacija buvo reali. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas taip pat pripažino, kad šio darbo organizavimas priklausė savivaldybės kompetencijai. Bylos aplinkybės, įvertintos remiantis byloje esančiais dokumentais, leido daryti išvadą, kad, panaikindama pareiškėjo pareigybę, savivaldybė „iš esmės optimizavo skyriaus darbą“.

27. Be to, nebuvo ginčo, kad 2016 m. spalio 27 d. pareiškėjas buvo įspėtas, jog jo pareigybė bus panaikinta iki tų metų pabaigos ir kad jei iki tos datos jis nebus paskirtas į naujas pareigas, bus atleistas iš darbo (žr. šio sprendimo 18 ir 19 punktus). Taip pat nebuvo ginčo ir dėl to, kad 2016 m. gruodžio 22 d. Trakų savivaldybė pareiškėją informavo apie kitas tuo metu laisvas pareigybes savivaldybės administracijoje: vienintelės laisvos pareigybės tuo metu buvo i) Teisės, personalo ir viešųjų pirkimų skyriaus vedėjo pavaduotojo A11 kategorijos pareigybė (t. y. viena kategorija aukštesnė nei pareiškėjo pareigybė) ir ii) Aplinkosaugos ir viešosios tvarkos skyriaus vyresniojo specialisto pareigybė (A9 kategorija), kuriai užimti buvo būtinas aukštasis universitetinis biomedicinos išsilavinimas, o pareiškėjas jo neturėjo. Todėl pareiškėjo atveju Valstybės tarnybos įstatymo 43 straipsnio 1 dalyje nustatytos garantijos (žr. šio sprendimo 48 punktą) nebuvo taikomos.

28. Galiausiai pirmosios instancijos teismas teisingai įvertino, kad savivaldybės administracija, panaikindama pareiškėjo pareigybę ir atleisdama jį iš darbo, neatliko jokių neteisėtų veiksmų. Taigi nebuvo pagrindo tenkinti pareiškėjo reikalavimą dėl neturtinės žalos atlyginimo.

C. Tolesnis procesas dėl savivaldybės patirtų bylinėjimosi išlaidų

29. Po Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2017 m. rugpjūčio 3 d. galutinės nutarties (žr. šio sprendimo 26–28 punktus) Trakų savivaldybė Vilniaus apygardos administraciniam teismui pateikė prašymą atlyginti bylinėjimosi išlaidas, kurias ji patyrė teismo procese dėl pareiškėjo atleidimo

iš darbo teisėtumo (žr. šio sprendimo 21–28 punktus). Savivaldybė prašė priteisti 1 694 EUR – advokatui A. P. už atitinkamas paslaugas sumokėtą sumą.

Pareiškėjas su šiuo prašymu nesutiko, be kita ko, tvirtindamas, kad savivaldybėje dirbo pakankamai teisininkų ir kad byla nebuvo tokia sudėtinga, kad būtų reikėję advokato dalyvavimo.

1. Vilniaus apygardos administracinis teismas

30. 2017 m. rugsėjo 26 d. nutartimi Vilniaus apygardos administracinis teismas savivaldybės prašymą tenkino iš dalies. Teismas pažymėjo, kad klausimus dėl bylinėjimosi išlaidų atlyginimo reglamentuoja Administracinių bylų teisenos įstatymo 40 straipsnio 1 ir 5 dalys ir kad bylą laimėjusi šalis turi teisę į bylinėjimosi išlaidų, įskaitant advokato atstovavimo išlaidas, atlyginimą (žr. šio sprendimo 45 punktą). Bylinėjimosi išlaidų atlyginimą taip pat reglamentavo Civilinio proceso kodekso 98 straipsnis ir Rekomendacijos (žr. šio sprendimo 46 ir 47 punktus). Pareiškėjo atveju savivaldybei atstovavo A. P., su kuriuo buvo sudaryta teisinio atstovavimo sutartis. Prašoma priteisti 1 694 EUR suma buvo pagrįsta dokumentais.

31. Vilniaus apygardos administracinis teismas rėmėsi Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika (2008 m. rugsėjo 25 d. nutartimi Nr. AS¹⁴³- 375/2008), kurioje pažymėta, kad viešojo administravimo subjekto, kaip proceso šalies, statusas pats savaime neriboja jo teisės į bylinėjimosi išlaidų atlyginimą; viešojo administravimo subjektas gali turėti teisę į atstovavimo teisme išlaidų atlyginimą, jeigu atstovavimas teisme buvo būtinas, siekiant veiksmingai apginti valstybės arba savivaldybės interesus (žr. šio sprendimo 51 punktą). Remdamasis Trakų savivaldybės interneto svetainėje paskelbta informacija, teismas atkreipė dėmesį, kad jos Teisės, personalo ir viešųjų pirkimų skyriuje dirbo šeši vyresnieji specialistai, iš kurių vienas buvo išėjęs tikslinių atostogų, ir skyriaus vedėjas. Tai reiškia, kad savivaldybė turėjo vidinių personalo pajėgumų ir galėjo ginti savo interesus. Nepaisant to, vertindamas advokato poreikį šioje byloje, teismas atsižvelgė į skundo ir patikslinto skundo, kuriame pateikta išsami ginčo analizė ir iškelta daug klausimų, apimtį, taip pat į patį bylos sudėtingumą. Dėl to teismas pripažino, kad vidinių savivaldybės administracijos pajėgumų nepakako veiksmingai gynybai vykdyti ir advokato pagalba buvo būtina.

32. Vertindamas maksimalią iš pareiškėjo priteistiną bylinėjimosi išlaidų sumą, teismas pažymėjo, kad byla kilo dėl darbo santykių ir kad tokiose bylose Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika, kuria savivaldybė rėmėsi savo atsiliepime, yra nusistovėjusi. Todėl teismas 50 % sumažino sumą, priteistiną už atsiliepimo į ieškinį rengimo išlaidas. Teismas taip pat atsižvelgė į tai, kad, rengdamas atsiliepimą į ieškinį, advokatas buvo

susipažinęs su byla ir dėl to pasiruošimo teismo posėdžiui laikas sutrumpėjo nuo keturių iki dviejų valandų. Teismas taip pat atliko skaičiavimus pagal Rekomendacijas ir, remdamasis teisingumo, protingumo ir sąžiningumo kriterijais, padarė išvadą, kad iš pareiškėjo priteistina suma yra 904 EUR.

2. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas

33. Pareiškėjas Vilniaus apygardos administracinio teismo 2017 m. rugsėjo 26 d. nutartį apskundė atskiruoju skundu (žr. šio sprendimo 30–32 punktus). Jis prašė savivaldybės prašymą priteisti bylinėjimosi išlaidas atmesti, o jei tai nebus padaryta – gerokai sumažinti atlygintinas išlaidas. Pareiškėjas įrodinėjo, kad iš darbo jis buvo atleistas mažinant etatus, todėl savivaldybė nepagrįstai samdė advokatą šiam teismo procesui. Jis taip pat teigė, kad tuo metu jis buvo bedarbis ir net jeigu būtų dirbęs, priteista suma būtų buvusi du kartus didesnė už jo mėnesinį darbo užmokestį, todėl priteista suma buvo pernelyg didelė. Galiausiai jis teigė, kad jo mėnesinis darbo užmokestis dirbant savivaldybėje buvo apie 480 EUR, todėl jis negalėjo sau leisti samdyti advokato, o savivaldybė, nors ir turėdama didelį administracinį aparatą, advokatą samdė. Dėl to šalys teismo procese atsidūrė nevienodoje padėtyje.

34. 2017 m. spalio 18 d. galutine nutartimi Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas pareiškėjo atskirąjį skundą tenkino iš dalies. Teismas pažymėjo, kad, vertinant bylinėjimosi išlaidų klausimą, būtina atsižvelgti į Administracinių bylų teisenos įstatymo 40 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą principą „pralaimėtojas moka“ (žr. šio sprendimo 45 punktą). Pareiškėjo atveju teismo sprendimas buvo priimtas savivaldybės naudai, todėl buvo teisinis pagrindas bylinėjimosi išlaidas priteisti iš pareiškėjo (įstatymo 40 straipsnio 1 ir 5 dalys). Teisė naudotis advokato teikiama teisine pagalba yra vienas iš esminių elementų, garantuojančių teisę į teisminę gynybą. Profesionalus teisinis atstovavimas administracinėse bylose turi ne tik padėti šalims tinkamai išreikšti savo poziciją ir pateikti teisinius argumentus, bet ir yra sistemos, kuria įgyvendinamas teisingumas, dalis. Atitinkamai kiekviena administracinės bylos šalis turi galimybę rinktis, ar vesti bylą pačiai, ar su advokato pagalba, o Administracinių bylų teisenos įstatymas neriboja administracinės bylos šalių teisės naudotis advokato paslaugomis nagrinėjant bylą teisme. Galiausiai minėtoje nutartyje Nr. AS¹⁴³-375/2008 Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas jau buvo pripažinęs, kad iš bylą pralaimėjusios šalies galima priteisti viešojo administravimo subjekto teisinio atstovavimo išlaidas (žr. šio sprendimo 51 punktą).

35. Šioje byloje buvo nagrinėjamas darbo ginčas tarp savivaldybės administracijos ir asmens, kuris buvo atleistas iš darbo šioje administracijoje. Pirmosios instancijos teismui pateikta daug dokumentų, susijusių su

savivaldybės administracijos struktūrine reforma. Visus šiuos dokumentus teismas vertino teisės taikymo požiūriu. Pareiškėjas skundą kelis kartus patikslino ir kėlė procesinius klausimus, pavyzdžiui, dėl naujų šalių įtraukimo į procesą. Teismo nuomone, tokiomis aplinkybėmis advokato pagalba nagrinėjant bylą buvo pagrįsta. Tai, kad pareiškėjui neatstovavo advokatas, šiuo atveju nepažeidė šalių lygiateisiškumo principo, nes teismo procesą inicijavo pats pareiškėjas, be to, jis turėjo teisinį išsilavinimą. Pirmosios instancijos teismas taip pat tinkamai pagal Rekomendacijose nustatytas taisykles apskaičiavo advokato užmokestį (žr. šio sprendimo 47 punktą).

36. Remdamasis savo praktika, teismas galiausiai pažymėjo, kad iš bylą pralaimėjusios šalies priteistinos bylinėjimosi išlaidos gali būti sumažintos, jei ši šalis patiria finansinių sunkumų. Atsižvelgdamas į teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principus, taip pat į sunkią pareiškėjo finansinę padėtį, teismas Trakų savivaldybės patirtoms bylinėjimosi išlaidoms padengti priteistiną sumą sumažino iki 700 EUR.

D. Pareiškėjo bandymas atnaujinti bylą ir iš pareiškėjo priteistos papildomos bylinėjimosi išlaidos

37. Kaip pažymėjo Vyriausybė, 2017 m. lapkričio 3 d. pareiškėjas Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui pateikė prašymą atnaujinti administracinę bylą dėl jo atleidimo iš darbo. Vėliau tą patį mėnesį teismui jis pateikė papildomų įrodymų, galimai patvirtinančių, kad jo atleidimas iš darbo buvo neteisėtas. 2017 m. gruodį Trakų savivaldybė pateikė atsiliepimą į pareiškėjo prašymą. Vėliau, siekdamas pagrįsti savo argumentus dėl bylos atnaujinimo, pareiškėjas Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui pateikė papildomų įrodymų.

2017 m. gruodžio 12 d. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas pareiškėjo prašymą atnaujinti bylą atmetė.

38. Atitinkamai po galutinės Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2017 m. gruodžio 12 d. nutarties Trakų savivaldybė 2017 m. gruodžio 27 d. Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui pateikė prašymą atlyginti teises išlaidas, kurias ji patyrė (1 863 EUR) dėl to, kad A. P. parengė atsiliepimą į pareiškėjo prašymą dėl bylos atnaujinimo (žr. šio sprendimo 37 punktą). Savo atsiliepime pareiškėjas įrodinėjo, kad savivaldybė galėjo pasinaudoti joje dirbančių teisininkų teisine pagalba, o ne samdyti „brangiai apmokamą advokatą“ atsiliepimui į pareiškėjo prašymą dėl bylos atnaujinimo parengti, ir kad reikalaujama suma yra nepagrįstai didelė.

39. 2018 m. vasario 21 d. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas savivaldybės prašymą dėl išlaidų atlyginimo tenkino iš dalies: apskaičiavus pagal Rekomendacijas ir vadovaujantis Lietuvos vyriausiojo administracinio

teismo praktika, užmokestis už atsiliepimo į pareiškėjo prašymą dėl bylos atnaujinimo parengimą negalėjo būti didesnis nei 335 EUR, todėl prašoma suma buvo per didelė. Be to, pagrindinėje byloje dėl pareiškėjo atleidimo teisėtumo Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas jau buvo pažymėjęs, kad i) byla buvo susijusi su darbo ginču, ii) teismų praktika tokiose bylose buvo aiški, iii) susiję teisiniai klausimai nebuvo nauji ir iv) pareiškėjo finansinė padėtis buvo sunki. Tuo remdamasis, teismas priteistą sumą [bylinėjimosi išlaidoms atlyginti] sumažino 50 proc. (žr. šio sprendimo 32 punktą). Todėl dėl šio reikalavimo teismas nusprendė, kad pareiškėjas turėtų padengti 168 EUR Trakų savivaldybės patirtų išlaidų.

III. KITOS PAREIŠKĖJO PRADĖTOS BYLOS

40. 2020 m. kovo 6 d. pastabose Vyriausybė taip pat nurodė keletą kitų bylų, kurių šalimi buvo pareiškėjas.

Tarp jų buvo byla, kurioje 2017 m. balandžio 24 d. galutine nutartimi Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas kaip faktiškai nepagrįstą panaikino drausminę nuobaudą (pastabą), 2015 m. lapkričio 18 d. pareiškėjui paskirtą už tai, kad jis Trakų savivaldybės vardu nepateikė atsiliepimo į ieškinį darbo byloje. Kaip nurodė pareiškėjas, darbo ginčai savivaldybėje „beveik visada“ būdavo perduodami (išorės) advokatams.

Taip pat 2018 m. liepos 20 d. galutine nutartimi Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas panaikino kitą 2016 m. gegužės 18 d. už netinkamą pareigų vykdymą pareiškėjui skirtą drausminę nuobaudą (griežtą papeikimą).

Šiose dvejose bylose Trakų savivaldybei atstovavo advokatas A. P.

41. Vyriausybė taip pat nurodė, kad 2016 m. kovą pareiškėjui policija skyrė baudą už tai, kad Trakų savivaldybės patalpose jis viešai įžeidė savo kolegę X., o šią baudą 2016 m. paliko galioti dviejų instancijų teismai.

42. Kitoje byloje Vilniaus miesto apylinkės teismo 2018 m. sausio 31 d. sprendimu, kurį Vilniaus apygardos teismas 2019 m. sausio 8 d. paliko nepakeistą, buvo atmestas pareiškėjo ieškinys dėl šmeižto, pareikštas buvusiai Trakų savivaldybės kolegei X. Teismai pažymėjo, kad pareiškėjo nepagarbus ir netinkamas elgesys su buvusia kolege truko kurį laiką ir dėl to jam buvo skirtas griežtas papeikimas (taip pat žr. šio sprendimo 7 ir 8 punktus). Vilniaus miesto apylinkės teismas taip pat įpareigojo pareiškėją sumokėti X 1 198 EUR atlyginant jos išlaidas, patirtas byloje dėl šmeižto.

43. Dėl to (žr. šio sprendimo 42 punktą) pareiškėjas prašė šių išlaidų atlyginimą atidėti: jis nurodė, kad 2019 m. sausio 21 d. pradėjo dirbti naujame darbe ir kad jo grynasis darbo užmokestis buvo 540–580 EUR, taip pat kad kitoms šalims iš viso buvo skolingas 2 700 EUR, dėl kurių tuo metu buvo vykdomi išieškojimai. Pareiškėjo buvusi kolegė X pareiškėjo prašymą prašė atmesti, nes pinigų byloje dėl šmeižto patirtoms išlaidoms apmokėti ji

buvo pasiskolinusi.

Vilniaus miesto apylinkės teismo 2019 m. gegužės 21 d. sprendimu, kurį 2019 m. liepos 18 d. paliko galioti Vilniaus apygardos teismas, pareiškėjo prašymas atidėti apmokėjimą buvo atmestas. Teismai pabrėžė, kad pareiškėjas pateikė nepagrįstą ieškinį dėl šmeižto ir dėl to jo buvusiai kolegei teko ieškoti advokato pagalbos. Kolegė buvo suinteresuota, kad jos patirtos teisinės išlaidos būtų kuo greičiau kompensuotos. Teismai taip pat atkreipė dėmesį, kad pareiškėjas buvo jaunas ir sveikas, todėl galėjo ieškoti geriau apmokamo darbo. Tai, kad pareiškėjas nepasinaudojo visomis įmanomomis priemonėmis savo pajamoms padidinti, negalėjo pateisinti sąžiningos proceso šalies – buvusios pareiškėjo kolegės – finansinių nuostolių. Bet kuriuo atveju visos minėtos nesumokėtos skolos [už bylinėjimosi išlaidas], kurios dabar buvo išieškomos teismo keliu, buvo paties pareiškėjo veiksmų pasekmė, t. y. jas lėmė jam nepalankūs teismų sprendimai. Teismo sprendimo vykdymas neturėtų būti suprantamas kaip nesukeliantis jokių nepatogumų skolininkui; priešingai, skolininkas turėtų suvokti, kad teismo sprendimas turi būti vykdomas, net jei skolininkas negali jo įvykdyti iš karto. Skolininkas turi rodyti pagarbą bylą laimėjusiai šaliai ir teisingumą vykdydžiusiam teismui ir dėti deramas pastangas atitinkamam teismo sprendimui kuo greičiau įvykdyti, o ne visais įmanomais būdais teismo sprendimo vykdymą vilkinti. Todėl, jei pareiškėjo prašymas būtų patenkintas ir priteistų bylinėjimosi išlaidų mokėjimas būtų atidėtas arba jei būtų priteista šias išlaidas mokėti dalimis, tai neproporcingai pažeistų atsakovės, kurios naudai buvo priimtas teismo sprendimas, interesus.

44. Kitoje byloje, kurioje pareiškėjas 2018 m. liepą buvo pareiškęs ieškinį Trakų savivaldybei dėl 5 000 EUR neturtinės žalos atlyginimo dėl savivaldybės sprendimo nekelti drausmės bylos skyriaus, kuriame dirbo pareiškėjas, vadovui, pareiškėjas 2019 m. sausį kreipėsi dėl valstybės garantuojamos teisinės pagalbos ir tą patį mėnesį jam buvo suteikta advokato pagalba pirmosios ir apeliacinės instancijos teismuose nagrinėtose bylose, nes pareiškėjo pajamos nuo 2018 m. sausio 1 d. iki 2018 m. gruodžio 31 d. buvo mažesnės nei nustatyta riba. Savivaldybei atstovavo advokatas A. P. 2019 m. vasario 15 d. Vilniaus apygardos administracinis teismas pareiškėjo skundą atmetė kaip nepagrįstą. 2020 m. lapkričio 11 d. galutine nutartimi Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas pareiškėjo apeliacinį skundą atmetė. Trakų savivaldybei taip pat iš pareiškėjo buvo priteista ne 423 EUR, kurių prašė savivaldybė, o 150 EUR bylinėjimosi išlaidų už advokato A. P. atstovavimą. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas pažymėjo, kad byla nebuvo sudėtinga, ir taip pat rėmėsi savo ankstesniu sprendimu dėl tokio pobūdžio išlaidų (žr. šio sprendimo 16 punktą).

BYLAI REIKŠMINGA TEISĖ IR PRAKTIKA

I. TEISĖS AKTAI

45. Administracinių bylų teisenos įstatyme bylai reikšmingu metu buvo nustatyta:

40 straipsnis. Proceso šalių išlaidų atlyginimas

„1. Proceso šalis, kurios naudai priimtas sprendimas, turi teisę gauti iš kitos proceso šalies savo išlaidų atlyginimą.

...

5. Proceso šalis, kurios naudai priimtas sprendimas, turi teisę reikalauti atlyginti jai išlaidas advokato ar advokato padėjėjo pagalbai apmokėti. <...> [Teisinio] atstovavimo išlaidų atlyginimo klausimas sprendžiamas Civilinio proceso kodekso ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka. <...>“.

47 straipsnis. Atstovavimas teisme

„1. Proceso šalys savo interesus teisme gina pačios arba per atstovus. Pačios proceso šalies dalyvavimas byloje neatima iš jos teisės turėti šioje byloje atstovų. <...>“.

46. Bylai reikšmingu metu galiojusios redakcijos Civilinio proceso kodekse buvo nustatyta:

98 straipsnis. Išlaidų advokato ar advokato padėjėjo pagalbai apmokėti atlyginimas

„1. Šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, teismas priteisia iš antrosios šalies išlaidas už advokato ar advokato padėjėjo, dalyvavusių nagrinėjant bylą, pagalbą, taip pat už pagalbą rengiant procesinius dokumentus ir teikiant konsultacijas.

2. Šalies išlaidos, susijusios su advokato ar advokato padėjėjo pagalba, atsižvelgiant į konkrečios bylos sudėtingumą ir advokato ar advokato padėjėjo darbo ir laiko sąnaudas, yra priteisiamos ne didesnės, kaip yra nustatyta teisingumo ministro kartu su Lietuvos advokatų tarybos pirmininku patvirtintose rekomendacijose dėl užmokesčio dydžio.

3. Šio straipsnio nuostatos taikomos priteisiant išlaidas už advokato ar advokato padėjėjo pagalbą pirmosios, apeliacinės instancijos ir kasaciniame teisme.“

47. Teisingumo ministro 2015 m. kovo 19 d. įsakymu Nr. 1R-77 patvirtintose Rekomendacijose dėl civilinėse bylose priteistino užmokesčio už advokato ar advokato padėjėjo teikiamą teisinę pagalbą maksimalaus dydžio patvirtinimo (toliau – Rekomendacijos) nustatyta:

„<...>

2. Nustatydamas priteistino užmokesčio už teikiamas teisines paslaugas dydį, teismas atsižvelgia į šiuos kriterijus:

SPRENDIMAS PASLAVIČIUS PRIEŠ LIETUVĄ

- 2.1. bylos sudėtingumą;
- 2.2. teisinių paslaugų kompleksiskumą, specialių žinių reikalingumą;
- 2.3. ankstesnį dalyvavimą toje byloje;

<...>

- 2.5. ginčo sumos dydį;
- 2.6. teisinių paslaugų teikimo pastovumą ir pobūdį;
- 2.7. sprendžiamų teisinių klausimų naujumą;
- 2.8. šalių elgesį proceso metu;
- 2.9. advokato darbo laiko sąnaudas;
- 2.10. kitas svarbias aplinkybes.

<...>

7. Rekomenduojami priteistini užmokesčio už advokato civilinėse bylose teikiamas teisinės paslaugas maksimalūs dydžiai apskaičiuojami taikant nustatytus koeficientus, kurių pagrindu imamas Lietuvos statistikos departamento skelbiamas užpraėjusio ketvirčio vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis šalies ūkyje <...>.

8. Už šias advokato teikiamas teisinės paslaugas rekomenduojami priteistini maksimalūs užmokesčio dydžiai yra:

- 8.2. už ieškinį, priešieškinį, atsiliepimą į ieškinį ar priešieškinį – 2,5;
- 8.3. už atsiliepimą į ieškinį, <...> – 1.5;

<...>

- 8.9. už apeliacinį skundą – 2.5;
- 8.10. už apeliacinį skundą, jeigu advokatas dalyvavo pirmosios instancijos teisme, – 1,7;
- 8.11. už atsiliepimą į apeliacinį skundą – 1,3;
- 8.12. už kasacinį skundą – 3;
- 8.13. už kasacinį skundą, jeigu advokatas dalyvavo pirmosios arba apeliacinės instancijos teisme, – 2,2;
- 8.14. už atsiliepimą į kasacinį skundą – 1,7; <...>“.

48. Valstybės tarnybos įstatyme bylai reikšmingu metu buvo nustatyta:

43 straipsnis. Kitos garantijos

„1. Karjeros valstybės tarnautojas, kurio pareigybė naikinama, paskiriamas į kitas to paties lygio ir kategorijos valstybės tarnautojo pareigas, o jei tokių pareigų nėra ir valstybės tarnautojas sutinka, – į žemesnės kategorijos pareigas. Jei iki pareigybės panaikinimo karjeros valstybės tarnautojas į kitas pareigas nepaskiriamas, jis iš pareigų atleidžiamas <...>“.

II. NACIONALINIŲ TEISMŲ PRAKTIKA

49. 2008 m. rugsėjo 25 d. nutartyje byloje Nr. AS¹⁴³-375/2008, kurioje buvo sprendžiamas klausimas dėl bylinėjimosi išlaidų (t. y. išlaidų advokato pagalbai apmokėti) priteisimo iš privataus asmens Švietimo ministerijos įsteigtos biudžetinės įstaigos Studijų kokybės vertinimo centro naudai, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinė kolegija pažymėjo, kad teisė į teisminę gynybą yra pagrindinė teisė, kurią suteikia ne tik vidaus teisė (Konstitucijos 30 straipsnio 1 dalis, Teismų įstatymo 4 straipsnio 1 dalis ir Administracinių bylų teisenos įstatymo 5 straipsnio 1 dalis), bet ir Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis. Kolegija pridūrė, kad Konstitucinis Teismas taip pat pripažino, jog asmens teisės turi būti ginamos ne formaliai, o veiksmingai tiek nuo privačių asmenų, tiek nuo valstybės institucijų ar pareigūnų neteisėtų veiksmų (Konstitucinio Teismo 1997 m. spalio 1 d., 2000 m. gegužės 8 d. ir 2001 m. liepos 12 d. nutarimai). Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2008 m. rugsėjo 25 d. nutartyje taip pat pažymėjo, kad teisė į teisminę gynybą nėra vien procesinio pobūdžio teisė, kuri galėtų būti tapatinama su teise kreiptis į teismą. Teisė į teisminę gynybą apima ir byloje dalyvaujančių asmenų teisę, kad teismas priimtų procesinį sprendimą, atitinkantį tarp šalių susiklosčiusius materialinius teisinius santykius ir procesinę padėtį byloje. Teisė į teisminę gynybą administracinėse bylose turi ne tik pareiškėjas, bet ir atsakovas bei tretieji suinteresuoti asmenys. Teismas, tenkindamas pareiškėjo skundą, apgina jo subjektinę teisę, kurią pažeidė atsakovas, o atmesdamas pareiškėjo skundą apgina atsakovą nuo nepagrįstų pareiškėjo materialinių teisių reikalavimų. Teisė naudotis advokato pagalba administraciniame procese pripažįstama vienu iš esminių elementų, užtikrinančių teisę į teisminę gynybą. Profesionalus teisinis atstovavimas administracinėse bylose skirtas ne vien padėti šalims tinkamai išdėstyti ir teisiškai pagrįsti savo poziciją, bet ir veikia kaip sudedamoji teisingumo įgyvendinimo sistemos dalis.

50. Vyriausiasis administracinis teismas rėmėsi Administracinių bylų teisenos įstatymo 44 straipsnio 1 dalyje įtvirtintu principu „pralaimėjęs moka“ (žr. šio sprendimo 45 punktą) ir jo reikšmę:

„Bendroji taisyklė, [bylą laimėjusios šalies] bylinėjimosi išlaidų (tarp jų ir atstovavimo išlaidų) priteisimas iš bylą pralaimėjusios šalies padeda užtikrinti šalių teisę į teisminę gynybą, nes priešingu atveju, žinodamos, kad net ir laimėjusios bylą negalės gauti patirtų išlaidų atlyginimo, jos vengtų atstovavimui byloje pasitelkti advokatus. Kita vertus, žinojimas, kad pralaimėjusi šalis turės sumokėti ne tik savo, bet ir bylą laimėjusios šalies išlaidas, atlieka svarbų prevencinį vaidmenį, apsaugantį nuo nepagrįstų skundų ar atsikirtimų į skundus pareiškimo. Rizika apmokėti kitos šalies išlaidas advokatų pagalbai atgraso nuo nepagrįsto ir ilgo bylinėjimosi. Tačiau tuo pačiu šis prevencinis vaidmuo gali turėti ir teisę į teisminę gynybą ribojantį poveikį, nes rizikuodamas būti įpareigotas padengti kitos šalies bylinėjimosi išlaidas asmuo gali

susilaikyti nuo savo pažeistos subjekcinės teisės gynimo teisme. Šis aspektas tampa ypač svarbus administraciniame procese, kuriame paprastai privatus subjektas gina savo teises, kurias tikrai ar tariamai pažeidė viešojo administravimo subjektai. Todėl administraciniame procese turi būti ieškoma pusiausvyros, kad bylinėjimosi išlaidų paskirstymas taptų teisę į teisminę gynybą užtikrinančia, o ne ribojančia priemone.“

51. Dėl viešojo administravimo subjektų teisės į patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimą Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas pažymėjo, kad, remdamosi Administracinių bylų teisenos įstatymo 49 straipsnio 1 dalimi, šalys turi teisę vesti bylą pačios arba per atstovą. Viešojo administravimo subjektui, kaip bylos šaliai, atitinkami teisės aktai neriboja galimybės būti atstovaujamam advokato. Visos bylos šalys, įskaitant ir viešojo administravimo subjektą, gali savo nuožiūra, esant poreikiui, pasitelkti advokatą.

Tačiau tai nereiškia, kad turėtų būti padengiamos visos advokatą pasitelkusios šalies bylinėjimo išlaidos. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas pažymėjo, kad, kai administracinės bylos šalimi yra viešojo administravimo subjektas, bylinėjimasis būna susijęs su tais teisiniais santykiais, kuriuose atitinkamas subjektas atlieka viešąjį administravimą. Veikdamas specifinėje viešojo administravimo srityje, šis subjektas privalo užtikrinti tokią savo vidaus administravimo struktūrą, kuri leistų jam tinkamai įgyvendinti viešojo administravimo funkcijas. Tuo tikslu šiam subjektui skiriamas valstybės arba savivaldybių biudžeto finansavimas. Nors bylinėjimasis teismuose nėra tiesioginis viešojo administravimo subjektų uždavinys, tačiau iš principo šie subjektai turi būti pajėgūs teisme atstovauti savo pozicijoms. Kita vertus, bylinėjimosi teisme veikla yra specifinė. Nereti atvejai, kai iškilus sudėtingam teisiniui klausimui viešojo administravimo subjekto vidinių išteklių nepakanka, todėl tik profesionalus teisinis atstovavimas (advokato dalyvavimas) sudaro sąlygas tinkamai apginti valstybės (savivaldybės) interesus teisme.

52. Atsižvelgdamas į minėtas aplinkybes, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas nusprendė, kad viešojo administravimo subjekto išlaidas atstovo užmokesčiui galima priteisti iš bylą pralaimėjusios šalies, jei tenkinama ši sąlyga:

„Administracinis teismas, spręsdamas, ar priteisti ir kokio dydžio atstovavimo išlaidas priteisti viešojo administravimo subjekto naudai, turi kompleksiskai įvertinti, ar, atsižvelgiant į atitinkamo viešojo administravimo subjekto vidinius administravimo pajėgumus ir bylos pobūdį, advokato pasitelkimas buvo būtinas. Nustatant bylos pobūdį, turi būti atsižvelgiama, be kita ko, į byloje keliamo teisinio klausimo naujumą (ar teismų praktika atitinkamu klausimu yra suformuota), į bylos apimtį ir sudėtingumą, į pareiškėjo pozicijos formulavimą byloje, į skundo pagrindą ir dalyką, į tai, ar pats pareiškėjas yra atstovaujamas advokato, į tai, ar bylos baigtis gali turėti platesnį poveikį ne tik byloje susiklosčiusiems [šalių], bet ir <...> viešajam interesui. Nė vienas iš šių kriterijų neturi lemiamos reikšmės sprendžiant atstovavimo išlaidų viešojo administravimo subjektui priteisimo klausimą. Priešingai, bylą nagrinėjantis teismas

turi įvertinti šių kriterijų visumą ir spręsti, ar yra pagrindas iš bylą pralaimėjusios šalies priteisti [kitos šalies] atstovavimo išlaidas. Pažymėtina, kad panašius kriterijus nustato ir [Rekomendacijos (žr. šio sprendimo 47 punktą)]. <...> Taigi viešojo administravimo subjekto patirtos atstovavimo administraciniame procese išlaidos gali būti atlyginamos, tačiau tik tais atvejais, kai advokato dalyvavimas buvo būtinas siekiant tinkamai apginti valstybės (savivaldybės) interesus.“

TEISĖ

TARIAMAS KONVENCIJOS 6 STRAIPSNIO 1 DALIES PAŽEIDIMAS

53. Pareiškėjas skundėsi, kad dėl nacionalinių teismų sprendimų priteisti iš jo Trakų savivaldybės patirtas bylinėjimosi išlaidas bylose dėl jo ginčytų drausminių nuobaudų ir atleidimo iš darbo pažeista jo teisė į teisingą bylos nagrinėjimą. Pareiškėjas rėmėsi Konvencijos 6 straipsnio 1 dalimi ir 13 straipsniu.

54. Kadangi būtent Teismas sprendžia dėl bylos faktų teisinio kvalifikavimo (žr. *Radomilja ir kiti prieš Kroatiją* [DK], Nr. 37685/10 ir 22768/12, § 114, 2018 m. kovo 20 d.), jis konstatuoja, kad bylą reikia nagrinėti tik pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį, kurioje nurodyta:

„Kai yra sprendžiamas tam tikro asmens civilinio pobūdžio teisių ir pareigų <...> klausimas, toks asmuo turi teisę, kad bylą per įmanomai trumpiausią laiką <...> išnagrinėtų <...> teismas <...>“.

A. Priimtinumas

55. Vyriausybės nuomone, nėra pagrindo teigti, jog pareiškėjui nebuvo sudaryta tinkama galimybė veiksmingai pateikti savo bylas nacionaliniuose teismuose. Nacionaliniai teismai bylinėjimo išlaidų klausimą sprendė pagrįstai ir laikydamiesi nacionalinės teisės. Todėl skundas turėtų būti paskelbtas nepriimtinu pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 ir 4 dalis kaip aiškiai nepagrįstas.

56. Pareiškėjas su tuo nesutiko.

57. Teismas pažymi, kad šis skundas nėra akivaizdžiai nepagrįstas ar nepriimtinas kokiu nors kitu pagrindu, nurodytu Konvencijos 35 straipsnyje. Taigi jis turi būti pripažintas priimtinu.

B. Esmė

1. Šalių argumentai

a) Pareiškėjas

58. Pareiškėjas teigė, kad teismo procese dėl jo atleidimo iš darbo

pagrįstumo ir teisėtumo jis, nebūdamas advokatas, buvo silpnesnioji šalis buvusio darbdavio – Trakų savivaldybės – atžvilgiu. Jo buvusioje darbovietėje dirbo teisininkai, kurie savivaldybei atstovaudavo santykiuose su įmonėmis, įstaigomis, organizacijomis ar teisme. Iš esmės būtent šiuo pagrindu – dėl to, kad jo pareigybė tapo nereikalinga – pareiškėjas buvo oficialiai atleistas iš darbo. Nepaisant to, vykstant teismo procesui dėl pareiškėjo atleidimo, savivaldybė nusprendė pasinaudoti advokato teisinėmis paslaugomis, nors jos turimi žmogiškieji ištekliai būtų sudarę savivaldybei galimybę būti veiksmingai atstovaujamai teisme. Dėl to pareiškėjas ne tik neteko darbo, bet ir turėjo sumokėti neproporcingai dideles bylinėjimosi išlaidas, kurios gerokai viršijo mėnesinį atlyginimą, kurį iki atleidimo iš darbo jis gaudavo iš savivaldybės. Taigi pareiškėjas, kaip silpnesnė proceso šalis nei buvęs jo darbdavys (viešasis subjektas), atsidūrė itin sunkioje finansinėje padėtyje. Pareiškėjas taip pat teigė, jog tai, kad Trakų savivaldybė pasamdė advokatą, darė spaudimą pareiškėjui, kad jis nesikreiptų į teismą dėl savo pažeistų teisių gynimo, nes priešingu atveju jam tektų padengti savivaldybės pasitelkto brangaus advokato išlaidas.

59. Pareiškėjas taip pat teigė, kad dalimi Vyriausybės pastabų buvo siekiama neigiamai apibūdinti pareiškėją – pavaizduoti jį kaip asmenį, kuris buvusioje darbovietėje nuolat pažeidinėdavo elgesio taisykles. Todėl, jo nuomone, Vyriausybės pozicija rodo, jog tokie asmenys, kaip pareiškėjas, neturėtų turėti galimybės ginti savo teisių. Pareiškėjas norėjo atkreipti dėmesį į tai, kad teismai kelias drausmines nuobaudas panaikino.

60. Pareiškėjo nuomone, bylos dėl jo atleidimo iš pareigų ir dėl paskirtų drausminių nuobaudų panaikinimo nebuvo sudėtingos, o Trakų savivaldybės valstybės tarnautojai turėjo patys sugebėti atstovauti savivaldybės interesams teisme. Bylose dėl drausminių nuobaudų panaikinimo ar darbuotojo atleidimo iš darbo teisėtumo nebuvo sprendžiami tokie sudėtingi klausimai, kad būtų buvę būtinos specialios žinios ir dėl to reikėtų samdyti advokatą. Trakų savivaldybėje tokie darbo ginčai buvo įprasti vienus darbuotojus atleidžiant ir į darbą priimant naujus, be to, darbuotojams dažnai būdavo skiriamos nuobaudos. Todėl su darbo teise susijusių bylų specifika ir ypatumai buvo gerai žinomi. Jei profesionalaus teisininko – advokato – paslaugomis naudotųsi valstybės ar savivaldybės institucija, kurioje nėra dirbančių teisininkų, arba tuo atveju, jei tokioje institucijoje būtų dirbančių teisininkų, tačiau į jų pareigas neįeitų atstovavimas šiai institucijai teisme, būtų aišku ir suprantama, tačiau situacija Trakų savivaldybėje buvo kitokia, nes joje dirbo keli teisininkai. Pareiškėjas taip pat teigė, kad, dirbdamas Trakų savivaldybėje, jis, kaip vyresnysis teisės specialistas, nuolat ir sėkmingai atstovavo savivaldybės interesams daug sudėtingesnėse bylose.

Pareiškėjas taip pat įrodinėjo, kad jo atveju nebuvo laikomasi Lietuvos

vyriausiojo administracinio teismo byloje AS¹⁴³-375/2008 nustatytų kriterijų (žr. šio sprendimo 49–52 punktus).

61. Pareiškėjas taip pat teigė, kad, pagal Rekomendacijas, iš bylą pralaimėjusios šalies beveik niekada nebūtų priteisiamos maksimalios galimos bylinėjimosi išlaidos, o teismai priteistų sumažintą sumą. Pareiškėjo skaičiavimais, už visą advokato A. P. vykdytą atstovavimą savivaldybei iš jo buvo priteista nepagrįstai didelė suma – apie 2 300 EUR (ir dar maždaug 500 EUR už antstolių vykdymo išlaidas), nors pirmuosius šešis mėnesius po to, kai neteko darbo, jis kas mėnesį gaudavo apie 250 EUR bedarbio pašalpą, o vėliau iš valstybės kas mėnesį gaudavo 120 EUR socialinę paramą. Taigi pareiškėjas šių išlaidų negalėjo padengti, net jei būtų prašęs jų mokėjimą atidėti.

b) Vyriausybė

62. Vyriausybės nuomone, nepaisant patirtų bylinėjimosi išlaidų, pareiškėjas, kiek norėjo, pasinaudojo visomis galimybėmis veiksmingai pristatyti savo bylas nacionaliniuose teismuose. Apskritai pareiškėjo teisės kreiptis į teismą esmė nebuvo pažeista.

63. Dėl to, kokia apimtimi pareiškėjas galėjo tinkamai pristatyti savo argumentus, Vyriausybė pabrėžė, kad jis buvo profesionalus teisininkas, turintis pakankamai patirties vedant bylas teisme. Tai, kad asmuo pats yra profesionalus teisininkas, savaime neatima iš jo galimybės naudotis advokato pagalba teisme, tačiau pareiškėjas nusprendė bylose sau atstovauti pats. Nepaisant to, ši aplinkybė nesumažino administracinio proceso veiksmingumo. Iš nagrinėjant bylą priimtų teismų sprendimų ir įvairių nutarčių aišku, kad pareiškėjas teismams pateikė daug medžiagos ir daugybę pareiškimų dėl bylos esmės ir proceso. Tai, kaip pareiškėjas pateikė savo argumentus, nerodo, kad jis nesugebėjo jų tinkamai išdėstyti. Priešingai, šiuo atžvilgiu Vyriausybė norėjo atkreipti dėmesį į didelį skaičių bylų, kurias pareiškėjas buvo iškėlęs Trakų savivaldybei ir joje dirbantiems kolegoms, iš kurių kelias net buvo laimėjęs.

64. Priešingai, nei teigia pareiškėjas (žr. šio sprendimo 58 punktą *in fine*), Trakų savivaldybė advokato paslaugas pasitelkė po to, kai ieškinį savivaldybės administracijai dėl grąžinimo į darbą pareiškė kitas darbuotojas L. P. (žr. šio sprendimo 6 punktą *in fine*). Administracijos sprendimas pasitelkti išorės advokato pagalbą buvo priimtas siekiant išvengti interesų konflikto ginčiuose su buvusiais darbuotojais ir kitose sudėtingose bylose, susijusiose su savivaldybės administracija. Trakų savivaldybė veikė nedidelėje bendruomenėje, kurios gyventojai, darbuotojai ir valstybės tarnautojai vieni kitus pažinojo. Sudarius teisinių paslaugų teikimo sutartį (žr. šio sprendimo 6 punktą *in fine*), vidaus teisininkai, įskaitant pareiškėją, ir

toliau atstovaudavo administracijai nedidelės apimties ir nesudėtingose bylose, teikdavo pirminę teisinę pagalbą ir dalyvaudavo darbo grupėse. Be to, savivaldybės administracijos būtinybę naudotis advokato pagalba pareiškėjo byloje taip pat įvertino administraciniai teismai ir buvo pripažinta, kad tomis aplinkybėmis advokato dalyvavimas buvo būtinas.

65. Bylinėjimosi išlaidos, kurias nacionaliniai teismai priteisė iš pareiškėjo, buvo nustatytos atitinkamuose teisės aktuose ir nusistovėjusioje nacionalinių teismų praktikoje, kurioje buvo įtvirtintas principas „pralaimėjęs moka“. Vyriausybė pritarė Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo argumentams, kad bylą pralaimėjusios šalies įpareigojimas apmokėti bylą laimėjusios šalies bylinėjimosi išlaidas, taip pat atstovavimo išlaidas, padeda užtikrinti šalių teisę į teisminę gynybą, taip pat atlieka svarbų prevencinį vaidmenį apsaugant nuo nepagrįstų skundų. Bet kuriuo atveju šis prevencinis vaidmuo taip pat gali turėti teisę į teisminę gynybą ribojantį poveikį, ir šį aspektą [teisingai] pripažino Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (žr. šio sprendimo 50 punktą). Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas taip pat pažymėjo, kad viešojo administravimo subjekto atstovavimo administraciniame procese išlaidos nėra atlyginamos automatiškai, o turi būti įvykdyti tam tikri kriterijai (žr. šio sprendimo 52 punktą). Pareiškėjo atveju nacionaliniai teismai, spręsdami, ar ir kokio dydžio išlaidos galėtų būti iš jo priteistos, vadovavosi pirmiau nurodytais kriterijais ir atidžiai išnagrinėjo Trakų savivaldybės prašymus atlyginti išlaidas. Šiose bylose pareiškėjo patirtos bylinėjimosi išlaidos nebuvo nei per didelės, nei viršijančios Rekomendacijose nurodytus dydžius, ypač atsižvelgiant į pareiškėjo bylinėjimosi strategijos sudėtingumą, nes tai didele dalimi prisidėjo prie išlaidų, kurias iš dalies turėjo padengti pats pareiškėjas.

66. Vyriausybė taip pat teigė, kad jei bylą pralaimėjusios šalies finansinė padėtis buvo sunki, teismai, pateikus prašymą, galėjo priteisti išlaidas atlyginti dalimis, taip išvengiant antstolio vykdomo išieškojimo. Vyriausybės nuomone, šioje byloje pareiškėjas šia galimybe nepasinaudojo.

67. Be to, nors pareiškėjas galėjo pasinaudoti valstybės garantuojama teisine pagalba, jis šia galimybe nepasinaudojo. Pareiškėjas nusprendė daugybėje teismo bylų atstovauti sau pats. Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos pareiškėjas prašė tik 2019 m. sausį dėl 2018 m. liepą Vilniaus apygardos administraciniame teisme Trakų savivaldybės administracijai iškeltos bylos dėl įpareigojimo imtis veiksmų ir tariamai patirtos neturtinės žalos, ir teisinę pagalbą nagrinėjant bylą pirmojoje ir apeliacinėje instancijose jam buvo suteikta (žr. šio sprendimo 44 punktą). Remdamasi Valstybinio socialinio draudimo fondo pateiktais duomenimis, Vyriausybė manė, kad pareiškėjas valstybės garantuojamą teisinę pagalbą galėjo gauti nuo 2017 m. lapkričio, kai turėjo teisę prašyti, kad valstybė padengtų 50 proc. jo išlaidų, o

nuo 2018 m. vasarį, kai įgijo teisę kreiptis dėl visų išlaidų padengimo. Vyriausybės nuomone, tai įrodo, kad pareiškėjas pats nusprendė iki 2019 m. daugybėje bylų atstovauti sau pats.

68. Atsakydama į pareiškėjo teiginius, kad savo pastabose Vyriausybė tam tikras aplinkybes ir procesus komentavo siekdama sudaryti neigiamą pareiškėjo įvaizdį, Vyriausybė atkreipė dėmesį, kad dėl šios peticijos ji apsiribojo tik tomis pastabomis, kurios buvo susijusios su tais procesais ir aplinkybėmis, kurie, jos nuomone, buvo esminiai ginčo pobūdžiui atskleisti. Vyriausybės nuomone, Trakų savivaldybei ir kolegoms pareiškėjo keltos bylos, taip pat administracinės bylos dėl pareiškėjo drausminių nuobaudų panaikinimo ir jo grąžinimo į darbą tik patvirtina, kad pareiškėjo teisės kreiptis į teismą esmė nebuvo pažeista. Nepaisant patirtų teisinių išlaidų, pareiškėjas, būdamas profesionalus teisininkas, pasinaudojo visomis galimybėmis veiksmingai pristatyti savo bylas teismuose.

2. Teismo vertinimas

a) Bendrieji principai

69. Teismas primena, kad Konvencija siekiama užtikrinti praktines ir veiksmingas teises. Tai ypač pasakytina apie teisę kreiptis į teismą, atsižvelgiant į tai, kokią reikšmingą vietą demokratinėje visuomenėje užima teisė į teisingą bylos nagrinėjimą (žr. *Zubac prieš Kroatiją* [DK], Nr. 40160/12, §§ 76 ir 77, 2018 m. balandžio 5 d.). Teisingo bylos nagrinėjimo tiek civiliniame, tiek baudžiamajame procese sampratoje svarbiausia, kad bylos šalims nebūtų atimta galimybė veiksmingai pristatyti savo argumentus teisme ir kad jos galėtų naudotis procesinio lygiateisiškumo teisėmis priešingos šalies atžvilgiu. Pagal 6 straipsnio 1 dalį, pati valstybė gali pasirinkti priemones, kuriomis šios teisės bus užtikrintos proceso šalims (žr. *Handölsdalen Sami Village ir kiti prieš Švediją*, Nr. 39013/04, § 51, 2010 m. kovo 30 d., ir *Zustović prieš Kroatiją*, Nr. 27903/15, §§ 96 ir 97, 2021 m. balandžio 22 d.).

70. Tačiau teisė kreiptis į teismą nėra absoliuti ir jai gali būti taikomi apribojimai, jeigu jais siekiama teisėto tikslo ir jie yra proporcingi (žr. *Zubac*, minėta pirmiau, § 78).

71. Teismas taip pat primena, kad pasibaigus procesui užkrauta didelė finansinė našta gali būti laikoma Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje garantuojamos teisės į teismą apribojimu (žr. *Klauz prieš Kroatiją*, Nr. 28963/10, § 77, 2013 m. liepos 18 d., ir *Zustović*, minėta pirmiau, § 98).

72. Teismas šios bylos faktines aplinkybes turi išnagrinėti atsižvelgdamas į pirmiau nurodytus kriterijus.

b) Bendrųjų principų taikymas bylos aplinkybėms

73. Teismas pastebi, kad pareiškėjas, pirma, manė, jog nacionaliniai teismo procesai buvo nesąžiningi, nes, nors pareiškėjas iš Trakų savivaldybės buvo atleistas dėl to, kad jo pareigybė tapo nereikalinga, jo buvęs darbdavys pasitelkė advokato teikiamą teisinę pagalbą. Antra, administraciniai teismai iš pareiškėjo priteisė bylinėjimosi išlaidas savivaldybės naudai. Kitaip tariant, pareiškėjas teigė, kad dėl nacionalinių bylų jis patyrė pernelyg didelių bylinėjimosi išlaidų, nes teismas nurodė jam, kaip bylą pralaimėjusiai šaliai, apmokėti Trakų savivaldybės bylinėjimosi išlaidas. Šiuo klausimu Teismas jau yra pripažinęs, kad gali būti situacijų, kai su bylinėjimosi išlaidų nustatymu susiję klausimai gali būti reikšmingi vertinant, ar civilinės bylos procesas, kaip visuma, atitiko Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies reikalavimus (žr. *Stankiewicz prieš Lenkiją*, Nr. 46917/99, § 60, ECHR 2006–VI).

74. Teismas pirmiausia vertina pareiškėjo skundą, kad dėl Trakų savivaldybės sprendimo samdyti advokatą jis atsidūrė nepalankioje padėtyje.

75. Teismas pažymi, kad nagrinėjamu atveju Trakų savivaldybės administracijos būtinybę naudotis advokato pagalba išsamiai įvertino dviejų instancijų administraciniai teismai, kurie konstatavo, kad, atsižvelgiant į aplinkybes, advokato pasitelkimas atstovauti Trakų savivaldybei teismo procese buvo būtinas ir pagrįstas (žr. šio sprendimo 31 *in fine* ir 35 punktus). Šie teismai neignoravo pareiškėjo argumento, kad Trakų savivaldybė turėjo turėti pakankamai teisininkų, kurie galėtų veiksmingai atstovauti jai teismuose, kadangi jis buvo atleistas iš darbo, nes jo pareigos tapo nereikalingos. Atkreipę dėmesį į tai, kad Trakų savivaldybės Teisės, personalo ir viešųjų pirkimų skyriuje dirbo keli specialistai, teismai akcentavo proceso sudėtingumą, kurį lėmė paties pareiškėjo byloje reiškiami reikalavimai ir jo pasirinkta bylinėjimosi strategija, t. y. i) daugybė jo pateiktų atskirųjų skundų ir papildomų reikalavimų, ii) didelis įrodymų ir kitos medžiagos kiekis, iii) pareiškėjo prašymai atnaujinti procesą (taip panaudojant visas procesines teisių gynimo priemones) ir kiti veiksniai (žr. šio sprendimo 31 ir 35 punktus). Dėl nacionalinio teismo išvados, kad byla buvo sudėtinga, Teismas pakartoja savo ilgalaikę praktiką, pagal kurią pagrindinis principas yra tai, kad nacionalinės valdžios institucijos (ypač teismai) turi aiškinti ir taikyti nacionalinę teisę (žr. *Nait-Liman prieš Šveicariją* [DK], Nr. 51357/07, § 116, 2018 m. kovo 15 d.). Teismas neturi nagrinėti teisės ir fakto klaidų, kurias tariamai padarė nacionaliniai teismai, nebent dėl jų galėjo būti pažeistos Konvencijos saugomos teisės ir laisvės, pavyzdžiui, kai išimtiniais atvejais tokios klaidos gali būti laikomos „neteisingumu“, kuris yra nesuderinamas su Konvencijos 6 straipsniu. Teismas neturėtų veikti kaip ketvirtosios instancijos teismas, todėl, pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį, jis nekvestionuoja nacionalinių teismų

vertinimo, nebent jų išvados gali būti laikomos neteisėtomis arba akivaizdžiai nepagrįstomis. (žr. *Moreira Ferreira prieš Portugaliją (Nr. 2)* [DK], Nr. 19867/12, § 83, 2017 m. liepos 11 d.). Nagrinėjamu atveju nacionalinių teismų išvadose negalima įžvelgti jokio neteisimumo.

76. Nagrinėdamas šį klausimą toliau, Teismas pažymi, kad Vilniaus apygardos administracinis teismas ir Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, nagrinėdami pareiškėjo skundus, atsižvelgė į 2008 m. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinės teisėjų kolegijos nustatytas gaires – būtent, kad viešajam subjektui, pavyzdžiui, savivaldybei, pagal įstatymą nedraudžiama pasinaudoti advokato pagalba, o sprendžiant, ar ir kokio dydžio bylinėjimosi išlaidas priteisti, teismas turi įvertinti, ar advokato atstovavimas yra būtinas atsižvelgiant į tam tikrus nustatytus kriterijus (žr. šio sprendimo 31, 34, 51 ir 52 punktus). Šių kriterijų buvo aiškiai paisyta ir jie buvo taikomi atsižvelgiant į pareiškėjo bylos aplinkybes: Vilniaus apygardos administracinis teismas atsižvelgė ne tik į Trakų savivaldybės Teisės, personalo ir viešųjų pirkimų skyriaus struktūrą, bet ir į ginčo pobūdį – kad jis kilo iš darbo santykių. Į tai atsižvelgė ir Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (žr. šio sprendimo 32, 35 ir 39 punktus). Be to, Teismo nuomone, tokia suformuota Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika turėjo būti žinoma pareiškėjui, nes jis trejus metus iš eilės Trakų savivaldybėje dirbo teisininku ir, jo paties žodžiais, nagrinėjo daug sudėtingesnius klausimus nei darbuotojo atleidimas ar drausminės nuobaudos (žr. šio sprendimo 5, 20 ir 60 punktus).

77. Teismas taip pat atkreipia dėmesį į Vyriausybės argumentą, kad Trakų savivaldybė yra maža, todėl joje galėtų kilti interesų konfliktas, jeigu nagrinėjant bylą dėl buvusiam darbuotojui skirtų drausminių nuobaudų ar buvusio darbuotojo atleidimo iš darbo jai atstovautų savivaldybėje dirbantis teisininkas. Svarbu ir tai, kad, kaip matyti iš bylos šalių pateiktos medžiagos, Trakų savivaldybė dar 2015 m. sudarė teisinio atstovavimo sutartį su A. P. advokatų kontora, kad ši kontora galėtų jai atstovauti kitame ginče dėl kito Trakų savivaldybės darbuotojo (žr. šio sprendimo 6 ir 64 punktus), o tuo metu pareiškėjas dar dirbo teisininku savivaldybės Teisės, personalo ir viešųjų pirkimų skyriuje (žr. šio sprendimo 20 punktą). Todėl Teismas neturi pagrindo teigti, kad Trakų savivaldybė buvo neigiamai nusistačiusi prieš pareiškėją ir turėjo paslėptų motyvų sudaryti teisinio atstovavimo sutartį su A. P., siekdama pakenkti pareiškėjo galimybėms ginti savo teises. Be to, pats pareiškėjas pripažino, kad Trakų savivaldybės administracijoje darbo ginčai „beveik visada“ būdavo perduodami (išorės) advokatams (žr. šio sprendimo 40 punktą).

78. Be to, Teismas negali nepastebėti paties pareiškėjo teiginio, kad jis buvo labai geras teisininkas, kuris, dirbdamas savivaldybėje, laimėjo

daugumą jam paskirtų bylų (žr. šio sprendimo 60 punktą). Kadangi Teismui nebūtina patvirtinti ar paneigti šio teiginio teisingumo (žr., pavyzdžiui, šio sprendimo 8 *in fine* ir 17 punktus), Teismo nuomone, pakanka to, jog pareiškėjas, atrodo, yra iškaltas ir išradingas, o 2017 ir 2018 metais jis iš tiesų yra laimėjęs kelias bylas, atstovaudamas savo interesams procesuose dėl kelių drausminių nuobaudų panaikinimo (žr. šio sprendimo 40 punktą). Taip pat akivaizdu, kad pareiškėjui pavyko inicijuoti (nors ir ne visada laimėti) daugybę kitų teisminių procesų ir įvairiems teismams pateikti daugybę nors ir ne visada pagrįstų reikalavimų, priešieškinių ir prašymų atnaujinti procesą (žr. šio sprendimo 9, 12, 17, 21, 25, 29 *in fine*, 33, 37 ir 38 punktus; dėl nepagrįstais nacionalinių teismų pripažintų pareiškėjo reikalavimų žr. šio sprendimo 42–44 punktus). Kaip matyti iš įvairių šiose bylose priimtų sprendimų ir nutarčių, jis teismams pateikė daugybę medžiagos (žr., pvz., šio sprendimo 31 punktą) ir daug pareiškimų dėl bylų esmės ir procesinių klausimų. Pareiškėjo vykdytas gynybos būdas nerodo, kad jis nesugebėjo tinkamai pateikti savo argumentų (žr. *Handölsdalen Sami Village ir kiti*, minėta pirmiau, § 57). Galiausiai ne mažiau svarbu yra tai, jog administraciniai teismai konstatavo, kad šalių procesinio lygiateisiškumo principas nebuvo pažeistas, nes procesą inicijavo pats pareiškėjas, kuris yra teisininkas (priešingai nei kitose bylose, kuriose pareiškėjas buvo atsakovas) (žr. šio sprendimo 11, 13 ir 35 punktus; taip pat žr. *Steel and Morris prieš Jungtinę Karalystę*, Nr. 68416/01, § 63, ECHR 2005–II). Ši išvada yra teisinga net ir pripažįstant, kad pareiškėjas turbūt jautėsi priverstas gintis ir pradėti procesą dėl jam paskirtų drausminių nuobaudų panaikinimo ir jo atleidimo iš darbo teisėtumo ginčijimo.

79. Teismas taip pat atkreipia dėmesį į Vyriausybės argumentą, kad pareiškėjas galėjo prašyti valstybės garantuojamos teisinės pagalbos (žr. šio sprendimo 67 punktą), o iš bylos faktų matyti, kad jis turėjo galimybę ją gauti (žr. šio sprendimo 44 punktą).

80. Atsižvelgdamas į minėtas aplinkybes, Teismas negali konstatuoti, kad tarp pareiškėjo ir Trakų savivaldybės buvo nelygybė ir kad advokato pagalba pastarajai buvo tokio masto, kad galėjo lemti proceso neteisingumą (priešingai nei *Steel and Morris*, minėta pirmiau, § 69). Teismas taip pat negali konstatuoti, kad pareiškėjas nebūtų galėjęs veiksmingai gintis, nepaisant to, kad jam neatstovavo advokatas. Iš tiesų nagrinėjamos bylos buvo susijusios su darbuotojų drausmine atsakomybe ir Trakų savivaldybės skyriaus struktūriniu reorganizacija, tai yra su sritimis, kurios buvo glaudžiai susijusios su pareiškėjo buvusiomis pareigomis arba su jo buvusio skyriaus darbo krūviu, todėl tai buvo sritys, kurios pareiškėjui turėjo būti gerai žinomos (priešingai nei *Steel and Morris*, minėta pirmiau, § 65). Nėra jokių požymių, kad kurio nors teismo proceso metu teismai pareiškėjui neleido

pateikti visos medžiagos ir argumentų, kurie, jo nuomone, buvo svarbūs bylai (žr. *mutatis mutandis, Handölsdalen Sami Village ir kiti*, minėta pirmiau, § 58).

81. Toliau Teismas nagrinėja antrąją pareiškėjo skundo dalį – bylinėjimosi išlaidų priteisimą Trakų savivaldybės naudai. Iš esmės Teismas turi įvertinti, kokia apimtimi pareiškėjas galėjo pateikti savo argumentus, nepaisant patirtų bylinėjimosi išlaidų (žr. *mutatis mutandis, Handölsdalen Sami Village ir kiti*, minėta pirmiau, § 53).

82. Teismas pažymi, kad galimybė bylą laimėjusiai šaliai priteisti bylinėjimosi išlaidas, kuri kyla iš principo „pralaimėjęs moka“, yra aiškiai įtvirtinta atitinkamoje nacionalinėje teisėje, t. y. Administracinių bylų teisenos įstatymo 40 straipsnio 5 dalyje ir Civilinio proceso kodekso 98 straipsnyje, ir nacionaliniai teismai, nagrinėdami pareiškėjo bylas, ne kartą rėmėsi jų nuostatomis (žr. šio sprendimo 16, 30 ir 34 punktus). Teismas primena, kad jo užduotis – ne spręsti dėl taisyklės „pralaimėtojas moka“, o nustatyti, ar šios bylos aplinkybėmis pareiškėjo teisė kreiptis į teismą, kaip apibrėžta Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje, nebuvo pažeista. Teismas taip pat sutiko, kad įpareigojimas pareiškėjams apmokėti valstybės atstovavimo išlaidas gali būti laikomas apribojimu, trukdančiu pasinaudoti teise kreiptis į teismą (žr. *Cindrić ir Bešlić prieš Kroatiją*, Nr. 72152/13, § 119, 2016 m. rugsėjo 6 d.).

83. Atsižvelgdamas į tai, Teismas pažymi, kad pareiškėjo atveju Lietuvos teismai rėmėsi Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo gairėmis, pagal kurias, bylą laimėjusios šalies bylinėjimosi išlaidas galima priteisti iš bylą pralaimėjusios šalies, tačiau būtina atsižvelgti į tai, kad tokių išlaidų priteisimas neturėtų atgrasyti nuo teisės kreiptis į teismą (žr. šio sprendimo 50 punktą). Vilniaus apygardos administracinis teismas ir Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas atsižvelgė į tai, kad byla kilo ne tik iš pareiškėjo teisinių darbo santykių, bet ir dėl pareiškėjo, kaip lėšų neturinčios proceso šalies, finansinės padėties (žr. šio sprendimo 32, 35 ir 39 punktus). Atitinkamai tiek bylose dėl pareiškėjui paskirtų drausminių nuobaudų, tiek byloje, susijusioje su pareiškėjo atleidimu iš darbo, teismai sumažino Trakų savivaldybei atlygintinas bylinėjimosi išlaidas (žr. šio sprendimo 11, 14, 16, 32, 36 ir 39 punktus; taip pat žr. šio sprendimo 44 punktą *in fine*). Teismai atidžiai vadovavosi rekomendacijomis dėl užmokesčio dydžio apskaičiavimo, motyvavo savo sprendimus, kuriuos grindė teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principais (žr. šio sprendimo 10, 11, 14, 15, 16, 32, 35 *in fine*, 36 ir 39 punktus; plg. *Dragan Kovačević prieš Kroatiją*, Nr. 49281/15, § 83, 2022 m. gegužės 12 d.). Atsižvelgdamas į tai, Teismas negali konstatuoti, kad nacionaliniai teismai bylinėjimosi išlaidų klausimą išsprendė nepagrįstai ar neproporcingai (žr. *Cindrić ir Bešlić*, minėta pirmiau, § 120) arba kitaip

pažeidžiant nacionalinį teisinį reguliavimą (žr. *Handölsdalen Sami Village ir kiti*, minėta pirmiau, § 56), ypač atsižvelgiant į tai, kad nacionalinę teisę aiškinti turi visų pirma nacionalinės institucijos ir ypač teismai (žr. *Foltis prieš Vokietiją*, Nr. 56778/10, § 44, 2016 m. birželio 30 d.).

84. Trečia, Teismas atkreipia dėmesį į Vyriausybės argumentą, kad pareiškėjas galėjo prašyti atidėti bylinėjimosi išlaidų apmokėjimą (žr. šio sprendimo 66 punktą). Kaip matyti, bent jau vėlesnio ginčo nagrinėjimo metu, 2019 m., pareiškėjas siekė tokios galimybės, tačiau jo prašymą nacionalinis teismas atmetė remdamasis motyvais, kurių EŽTT negali pripažinti savavališkais (žr. šio sprendimo 43 punktą). Šiame procese, vertindamas pareiškėjo finansinę padėtį, teismas pabrėžė, kad pareiškėjas buvo jaunas ir sveikas ir pats nusprendė neieškoti geriau apmokamo darbo, taip vilkindamas savo finansinių įsipareigojimų nukentėjusiajai šaliai vykdymą. Teismas pastebi, jog tai, kad pareiškėjas turi aukštąjį teisinį išsilavinimą, yra darbingo amžiaus ir ateityje galės gauti pajamų, kad galėtų atlyginti iš jo priteistas išlaidas, nacionaliniai teismai pažymėjo dar 2017 m. rugpjūtį, t. y. praėjus vos aštuoniems mėnesiams po pareiškėjo atleidimo iš pareigų savivaldybėje (žr. šio sprendimo 11 punktą). Teismui tai yra dar vienas argumentas pripažinti, kad nacionaliniai teismai tinkamai taikė Konvencijoje numatytus teisės kreiptis į teismą reikalavimus.

85. Darydamas išvadą, Teismas neabejoja, kad pareiškėjo oponentas (Trakų savivaldybė) turėjo didesnių finansinių išteklių, tačiau, išnagrinėjęs procesą kaip visumą, Teismas konstatuoja, kad pareiškėjui buvo suteikta pagrįsta galimybė veiksmingai pateikti savo bylas nacionaliniuose teismuose ir kad savivaldybės atžvilgiu nebuvo tokios nelygybės, dėl kurios būtų pažeista Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis (žr. *mutatis mutandis*, *Handölsdalen Sami Village ir kiti*, minėta pirmiau, § 59).

86. Šių argumentų pakanka Teismo išvadai, kad Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis nepažeista.

DĖL ŠIŲ PRIEŽASČIŲ TEISMAS VIENBALSIAI

1. *Skelbia* skundą dėl pareiškėjo teisės kreiptis į teismą priimtinu.
2. Nusprendžia, kad Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis nebuvo pažeista.

Surašyta anglų kalba ir paskelbta raštu 2023 m. liepos 18 d., vadovaujantis Teismo reglamento 77 taisyklės 2 ir 3 dalimis.

Hasan Bakırcı
Kancleris

Arnfinn Bårdsen
Pirmininkas